

Școala Creștină "Filadelfia" - Cl. I-XII

Str. Narciselor, nr. 5E - Suceava Tel/fax: 0230-531205
www.filadelfia.ro office@filadelfia.ro O.P. 6 C.P. 50

Cod fiscal: 14687487 Cont: 251105182340021165015 Banca: Banc Post - Suceava

ISTORIE

clasa a XI-a

Frecvență Redusă

Semestrul al II – lea

prof. Diaconiță Adina

ROMÂNIA LA ÎNCEPUT DE SECOL XX

Din punct de vedere economic, la începutul secolului XX, România era o țară în care agricultura era preponderentă, aproape 90% din populație fiind ocupată de acest sector. Extractia petrolului a fost un domeniu de care capitalul străin era interesat. România avea cea mai mare producție de petrol din Europa.

Comertul românesc se baza pe exportul de cereale și de petrol, iar leul românesc era una din valutele forte ale Europei.

România s-a implicat în cel de-al doilea război balcanic, și prin Pacea de la București (1913), a obținut două județe din sudul Dobrogei (Cadrilaterul).

Izbucnirea Primului Război Mondial (1914) a pus România în situația de a opta pentru alternativa care să-i permită realizarea unității statale. După doi ani de neutralitate, guvernul I.C. Brătianu a semnat o Convenție politică și una militară cu Antanta, intrând în război pentru întregirea neamului.

ROMÂNIA ȘI EUROPA ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Pentru Europa, secolul XX a reprezentat perioada unor mutații economice, sociale și politice fără precedent. Cuprins, istoric, între Revoluția bolșevică și prăbușirea regimului comunist, secolul XX a primit diverse aprecieri. Socotit „secolul scurt”, „cel mai violent secol”, „secolul extremelor”, aceasta perioadă este marcată în primul rând de apariția și existența unor regimuri totalitare, desfășurarea unor războaie fără precedent și triumful democrației în finalul său.

ROMÂNIA ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE

În secolul XX, România a fost marcată de cele două conflagrații mondiale: cea din 1914-1918 și cea din 1939-1945. Odată cu încheierea Primului Război Mondial, se realizează unirea României într-un singur stat unitar. Perioada interbelică este una de prosperitate și democrație, dar spre sfârșitul perioadei, România și celelalte state mici și mijlocii din Europa Centrală și de SE cad, pe rând sub dominația regimurilor totalitare: sub Germania național-socialistă și apoi în sfera de influență a Uniunii Sovietice.

Asadar, România trece, pe rând, prin ipostaza de țară componentă a Europei naționalităților, de stat-satelit al Germaniei național-socialiste, de componentă a zonei sovietice de influență, separată de Europa prin „Cortina de Fier” și de stat suveran care, după prăbușirea comunismului și a URSS, nazuieste să devină parte a UE.

ROMÂNIA MARE, realitate istorică și prezentă activă în politica europeană

La **27 martie 1918**, Sfatul Țării, întrunit la Chișinău, a hotărât **unirea Basarabiei cu România**, iar la **28 noiembrie 1918**, Congresul General de la Cernăuți a votat **unirea Bucovinei cu patria-mamă**. Ziua de **1 Decembrie 1918** a marcat încheierea procesului istoric de formare a statului național unitar român prin **unirea Transilvaniei cu România**. România a devenit o țară de mărime mijlocie în Europa, ocupând locul 8 după populație și locul 10 după suprafață.

România Mare devine o realitate istorică în *Europa naționalităților* așezată în frontierele recunoscute prin tratatele încheiate la Conferința de Pace de la Paris din 1919-1920 – Sistemul de la Versailles. Românii s-au dovedit activi în folosirea acestui prilej favorabil.

Caracteristicile democrației românești

Viata politică interbelică în România a fost marcată de confruntarea democrației cu autoritarismul. Ne referim la gospodărirea ineficientă a resurselor, atunci când nu lipsesc; la

nevoia consolidării unității naționale după 1918; la nevoia alocării, uneori potrivit rațiunilor economice sanatoase, a resurselor pentru apărare. Ar fi convenit României și celorlalte țări mici și mijlocii din zonă, spre exemplu, cheltuieli minime pentru apărare, dar contextul geopolitic marcat de revizionismul tot mai activ, dictează altfel.

Apoi, practicarea democrației se lovea, uneori, de o masă rurală aproape compactă, 80% din populație, în mare parte analfabeta, apatică și fără experiență politică. Votul universal și reforma agrară introduse după Marea Război au urmărit trezirea statului românesc, smulgerea omului de rând din inactivitatea politică prelungită, pregătirea înțeleaptă a evitării revoluției ca metodă a promovării schimbării.

Constituația din 1923 – fundamentul democrației

Constituația din 1923 consacră forma regimului politic: democrație parlamentară. Totuși, puterile regelui rămân destul de largi, iar limitările lor rămân eficiente sub Ferdinand I, dar ineficiente sub Carol al II-lea. De asemenea, dacă în democrațiile consolidate guvernul era creatia parlamentului, în România, parlamentul a continuat să fie o extensie a guvernului și aceasta chiar în condițiile creșterii în diversitate a exprimării opiniilor politice și a activismului politic ca urmare a reformelor de după război.

ROMÂNIA ȘI REGIMURILE AUTORITARE ȘI DICTATORIALE

Regimul parlamentar și partidele politice în impas

Începând cu iunie 1930 se manifestă voința lui Carol al II-lea de a institui un regim de dictatură personală. El reușește să diminueze capacitatea partidelor politice de a se constitui în obstacole în fața voinței regale; acțiunea lui, care i-a adus inclusiv caracterizarea de cel mai abil om politic al României deceniului al patrulea al secolului XX, grăbește procesul erodării eficienței partidelor ca urmare a uzurii guvernamentale, a inabilității și lacomiei membrilor acestora.

Regimul autoritar al lui Carol al II-lea

Carol instituie un regim de autoritate personală la **10-11 februarie 1938**; în Europa și în țara democrația este „sub asediu”. Patriarhul Miron Cristea preia conducerea guvernului, având pe generalul Ion Antonescu la Ministerul de Război.

Este abrogată Constituția din 1923 și înlocuită cu una nouă, elaborată cu contribuția semnificativă a juristului Istrate Micescu (20 februarie 1938).

România trece de la regimul de autoritate monarhică la regimul de dictatură, cel condus de Ion Antonescu. Generalul a venit în fruntea guvernului la **6 septembrie 1940**, fiind investit de rege cu puteri depline. Prăbușirea frontierelor României Mari, în urma cedării teritoriale către URSS, Ungaria și Bulgaria (vara 1940), a creat condiții favorabile instaurării dictaturii personale și suspendării constituției. Deși regimul a fost unul dictatorial, Antonescu a menținut instituția monarhiei. Carol al II-lea a fost însă obligat să abdice, tronul revenind fiului său, Mihai I.

Pe plan intern, generalul a încercat să facă ordine în administrație și să interzică activitatea partidelor politice, păstrând însă legătura cu liderii acestora. În primele luni (până în februarie 1941), a colaborat cu mișcarea legionară, după aceasta data preferând un guvern de militari și tehnocrați.

Antonescu a angajat țara în războiul antisovietic (22 iunie 1941). După eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord (iunie-iulie 1941), a antrenat armata în războiul purtat pe

teritoriul URSS, constient ca doar o victorie decisiva împotriva acesteia garantează pastrarea celor 2 provincii românești.

Cu eliminarea lui Antonescu începe tranziția României spre un alt tip de dictatură – dictatura totalitară de tip comunist.

STATUL SI POLITICA

FORME DE ORGANIZARE STATALA în perioada contemporana

STATUL (în perioada contemporana) = **reprezentarea instituțională a voinței cetățenilor**, care oferă mijloace necesare pentru a acționa eficient în vederea asigurării apărării și bunăstării tuturor, precum și a diferitelor grupuri minoritare.

I. MONARHIA

- cea mai veche formă de stat din istorie

- **etape ale evoluției:** *monarhii despotice* (Orientul Antic)

 _ *monarhii centralizate și absolutiste* (Evlul Mediu)

 _ *monarhii autoritare și constituționale* (perioada modernă și contemporană)

Până la Primul Razboi Mondial

- monarhia – formă dominantă de guvernământ

- se bucură încă de încredere și prestigiu => noile state independente optează pentru acest tip de formă de guvernământ

Exemple: Bulgaria (1908) – devine independentă ca urmare a eliberării de sub dominația otomană, adoptă forma monarhică de guvernământ.

- majoritatea statelor monarhice adoptă modelul britanic al monarhiei parlamentare _ principiul „*regele domnește dar nu guvernează*”.

Dupa Primul Razboi Mondial

- scade încrederea popoarelor în monarhie

- pe ruinele monarhiilor autoritare se clădesc state naționale noi, care adoptă ca formă de guvernământ republica: **Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia, Finlanda.**

- singura formă de monarhie care se menține este **monarhia constituțională**

- **monarhia constituțională** în unele state:

 _ s-a consolidat

 _ grupările republicane reușesc să impună abolirea acesteia (acolo unde există instabilitate politică). *Exemple: Grecia (1924), Spania (1931)*

 _ instaurează sau acceptă instaurarea unor regimuri dictatoriale => are loc scăderea prestigiului monarhiei și creșterea luptei antimonarhice. *Exemple: Italia, Bulgaria, România*

Dupa Al Doilea Razboi Mondial

- sub presiunea forțelor republicane + instaurarea regimului comunist în centrul și SE Europei => **înlocuirea monarhiei cu republica**. *Exemple: Iugoslavia (1945), Italia, Ungaria, Albania, Bulgaria (1946), România (1947).*

Monarhii autoritare astăzi: Arabia Saudita, Oman, Iordania, Nepal (aici este restaurat absolutismul prin lovitură de forță)

II. REPUBLICA

- a aparut în lumea antica – Grecia si Roma

- **etape ale evolutiei: republicile sclavagiste** (orase-state grecesti, Republica Romana) _
republicile aristocrate medievale (San Marino, Venetia, Genova) _
republicile moderne (SUA, Franta, Elvetia etc.)

-se intemeiaza pe **principii si valori democratice: separatia puterilor în stat, reprezentativitatea si eligibilitatea, democratismul politic, asigurarea si garantarea drepturilor si libertatilor cetatenesti.**

- au promovat **interese de grup, excluzând optiunile si vointa majoritatii, interesele si aspiratiile acesteia**

- institutia prezidentiala are puteri discretionare, subordoneaza celelalte institutii

- state în care Parlamentul în raport cu celelalte institutii are rol primordial, hotarâtor în

organizarea, directionarea si conducerea societatii.

- **Parlamentul** în raport cu presedintele si guvernul are **surplus de atribute si prerogative.**

- **seful statului** – rol reprezentativ, asemanator monarhiilor constitutionale

- presedintele, în calitate sa de sef al statului detine si exercita importante **prerogative legislative si executive.**

- presedintele are **rol de mediator** între puterile si institutiile statului.

- **înainte de Primul Razboi Mondial** _ din 23 de state europene independente – 4 republici (San Marino, Franta, Elvetia, Portugalia)

- **astazi** _ din cele 45 de state europene independente – 9 sunt monarhii si 36 republici.

STATE CENTRALIZATE – STATE FEDERATIVE

Structura de stat = raportul dintre organele centrale si cele locale

I. STATELE UNITARE

STAT UNITAR (CENTRALIZAT)= stat cu un singur Parlament, guvern si constitutie

- competentele **autoritatii locale** (oricât de largi) sunt atribuite de **autoritatea centrala** (îsi rezerva si drept de control a activitatii acestora)

- principiul **descentralizarii** = tendinta transferarii de competente cât mai largi autoritatilor locale.

- exista state unitare cu grad mare de descentralizare. *Exemple: Danemarca, Spania, Finlanda, Suedia, Norvegia, Italia, Japonia.*

- descentralizarea nu pune în pericol unitatea statului, determina adâncirea democratiei socialpolitice în statul unitar. *Exemple: Polonia, Ungaria, Suedia, M.B., Franta etc.*

II. STATELE FEDERATIVE

STAT FEDERATIV = o comunitate de state **nesuverane**, care are o autoritate centrala.

- organizarea de tip federal are ca principal obiectiv **rezolvarea problemelor comune**; functii statale împartite între autoritatea centrala si autoritatea locala (statele membre).

- statele membre participa la elaborarea legislatiei federale

- constitutia federala – nu înlocuieste constitutiile statelor membre; la elaborarea ei participa reprezentantii tuturor statelor membre.

- statele membre – îsi pastreaza o larga autonomie; au legislatie proprie, organe si institutii proprii de aplicare a acesteia (nu vin în contradictie si nici nu se substituie celor centrale).

Exemple: SUA, Elvetia, Belgia, Germania, Brazilia, Federatia Rusa etc.

SUA

- **primul stat** constituit pe o structura federala

- baza constituirii – **13 colonii din America de Nord** (independente la **4 iulie 1776**)
- 1783 – fiecare stat avea propriile legi, propriul guvern si institutii specifice statelor independente
- 1787 – Philadelphia – Constitutia federala – prevedea instituirea unui guvern central puternic într-un sistem federal
- puterea (în sensul suveranitatii) – împartita între autoritatea centrala si statele componente ale federatiei
- **numarul de state ale SUA** (prezent) = 50

III. CONFEDERATIILE DE STATE

CONFEDERATIE DE STATE = asocierea a doua sau mai multe state care au convenit sa-si creeze, sau nu, organe comune de conducere, dar cu pastrarea suveranitatii statelor membre. (statele membre își pastreaza suveranitatea si independenta INTEGRAL!)

Exemple: SUA (1776-1787), Confederatia Elvetiana (1815-1848), Imperiul Austro-Ungar, astazi: Comunitatea Statelor Independente (CSI)

Comunitatea Statelor Independente

- formata în 1991
- au aderat 12 din cele 15 foste republici ale URSS, prin **Acordul de la Alma Ato**
- state fondatoare (1991): Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan, Kârgîstan, Rep. Moldova, Rusia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina si Uzbekistan
- dec. 1993 – adera si Georgia
- nu au aderat – Lituania, Letonia, si Estonia

IDEI SI REGIMURI POLITICE în perioada contemporana IDEI SI REGIMURI TOTALITARE

Ideologiile totalitare sunt produsul direct sau indirect al Primului Razboi Mondial. Înțelnim

doua forme de ideologii si regimuri totalitare: **de stânga (comunismul)** si **de dreapta (fascismul, nazismul)**.

Extrema dreapta si extrema stânga întrunesc **trasaturi comune (asemanari)**:

_ **conducerea societatii de catre partidul unic (excluderea categorica a pluralismului politic)** – în Italia – Partidul fascist, în Germania – NSDAP, în URSS – PCUS, în România – PCR, în Albania – Partidul Muncii, în China – Partidul Comunist Chinez etc.;

_ **fuziunea partidului unic cu statul;**

_ **monopolul puterii asupra ideologiei, mass-mediei, politiei;**

_ **cultul personalitatii liderului** – liderul suprem primea diverse titluri/aprecieri: în Italia, Mussolini era numit „Il Duce”, Hitler era „Führer” în Germania, în Spania, Francisco Franco era „el caudillo”, în China, Mao Zedong era considerat „marele cârmaci al poporului chinez”, iar Fidel Castro este înca „el lider maximo” în Cuba;

_ **utilizarea propagandei pentru manipularea populatiei;**

_ **sacrificarea a nenumarate vietii omenesti în numele unor ideologii utopice;**

_ **subordonarea indivizilor fata de interesele statului.**

Cauzele care au generat aparitia ideologiilor si regimurilor totalitare sunt diverse: **crizele**

politice si sociale de dupa Primul Razboi Mondial, **crizele economice** caracterizate prin somajul ridicat si mai ales prin „marea criza” din 1929-1933, **nostalgia societatii comunitare stravechi** (fascismul italian), **revolta împotriva liberalismului** – „vinovatul” pentru situatia grea a cetatenilor (bolsevismul/comunismul), **nemulțumirea fata de regimul parlamentar** considerat raspunzator pentru „umilinta nationala” (nazismul).

Actiunile prin care ideile s-au impus în planul politic si s-au transformat în regimuri sunt de asemenea diverse: **revolutii** (Rusia, 1917), **marsuri asupra capitalei** (Italia, 1922), **alegeri parlamentare democratice** (Germania, 1932), **razboi civil** (Spania, 1936-1939), **impunerea din exterior a regimului comunist de catre URSS în SE Europei** (dupa 1945).

F A S C I S M U L

Ideologia

Termenul de fascist a desemnat initial pe purtatorul fasciei (*Fascie = manunchi de nuiele de mesteacan, legat cu o curea, având la mijloc, în partea superioara, o secure si purtat de lictorii care îi însoteau pe unii magistrati romani [în Roma antica]*).

Ca **ideologie**, fascismul se încadreaza în **extrema dreapta** a spectrului politic. Fascismul

este incompatibil cu democratia si diversitatea de opinii. Statul fascist este o dictatura care promoveaza cel mai adesea idei nationaliste duse pâna la extrem; pe lânga idealizarea propriei natiuni si preamarirea trecutului glorios, se manifesta intoleranta fata de alte natiuni/rase/ideologii. Nationalismul exagerat este completat de încalcarea grava a drepturilor omului, eliminarea oponentilor prin mijloace teroriste, o obsesie bolnavicioasa fata de problemele legate de siguranta nationala si dorinta de expansiune teritoriala, care determina puternica militarizare a statului, blocarea sau chiar eliminarea altor lideri de opinii, întezicerea religiei, coruptia generalizata, descurajarea manifestarilor artistice, obtinerea si mentinerea puterii prin mijloace brutale, prin santaj, amenintare si crima.

Fascismul se manifesta prin distrugerea oricaror structuri democratice, controlul mass-mediei, subordonarea totala a individului vis-a-vis de stat si crearea unei situatii de continua terorizare a populatiei civile. Relativa priza a ideologiilor fasciste la unele populatii în anumite momente istorice s-a datorat unor lideri carismatici (Adolf Hitler, Benito Mussolini), discursului nationalist si conjuncturii politice si economice. S-a constatat ca ideologiile de extrema dreapta reusesc sa se impuna în perioadele de recesiune economica si pe fondul nemulțumirii populatiei fata de ineficienta guvernarii.

Ideologia si regimul au fost fondate de **Benito Mussolini** în Italia, **1919**, iar trasaturile au fost conturate în lucrarea „**Doctrina fascismului**” a lui Mussolini. Fascismul sustinea **statul de tip totalitar**, încuraja **corporatismul** (=reunirea patronilor si sindicatelor într-un organism institutionalizat politic cu scopul de a elimina tensiunile sociale), **critica liberalismul**.

În **plan politic**, fascistii doreau înlocuirea Parlamentului cu o adunare a delegatilor corporatiilor. Ei erau de parere ca statul-natiune avea propria sa viata, care era diferita fata de cea a indivizilor care-l compuneau. Erau dispretuitori fata de ratiune si glorificau instinctul, vointa si intuitia.

Fascismul s-a manifestat în planul politic în urmatoarele tari:

- _ **Italia** – Benito Mussolini (1922-1943)
- _ **Spania** – Miguel Primo de Rivera (1923-1925), Francisco Franco (1939-1975);
- _ **Portugalia** – Antonio de Oliveira Salazar (1932-1968);

Regimul politic fascist din Italia

Instalarea regimului. După Primul Război Mondial tensiunile sociale din Italia au creat un climat de extremă violență. Țăranii doreau împărțirea pământurilor iar muncitorii au adoptat în 1920 o formă originală de luptă: ocuparea uzinelor și gestionarea lor directă.

În 1919 se înființează Partidul fascist, de către Benito Mussolini. În 1920 este înlocuit cu un altul, rezultat în urma alianței cu marii proprietari industriali sau agricoli.

Din dorința de a prelua puterea, fascistii organizează pe **26 octombrie 1922 „marsul asupra Romei”**.

Regele **Victor Emmanuel II (1900-1946)** accepta demisia guvernului și îl numește pe Mussolini **președinte al Consiliului de Miniștri (28 octombrie 1922)**.

Trasaturile regimului mussolinian. Între 1922 și 1929 se instaurează o adevărată dictatură și se pun bazele primului stat fascist din istorie. Libertatea presei a fost suprimată, radioul și cinematograful au fost cenzurate, administrația a fost epurată de funcționarii suspecti de antifascism, Parlamentului i-au fost retrase adevăratele puteri, iar activitatea partidelor politice a fost înabusită. În **1925** se înființează un Tribunal special care avea drept scop acordarea de ani grei de închisoare, deportări și diferite pedepse pentru adversarii noului regim.

În **1928** votul universal a fost suprimat. Se înființează **militia fascista – „Ovra”** (Organizația voluntară pentru represiunea antifascismului) care urmărea adversarii politici și pe cei care nu împărtășeau aceleași idei și viziuni politice cu cele ale autorităților centrale. Cu scopul creșterii popularității, Mussolini a inițiat proiecte de lucrări publice (autostrăzi, hidrocentrale), a luat măsuri împotriva Mafiei, a încercat să stăvilească corupția și abuzurile, a încercat să controleze marele capital și a inițiat măsuri de drenare a mlaștinilor pontine. Printr-o **propagandă abilă** (condusă de Gabrielle d'Annunzio) s-a urmărit redesteptarea în sufletul italienilor a mândriei de a fi demni urmași ai Romei Antice.

Obiectivele politicilor regimului fascist italian:

În **plan economic**, s-a urmărit dezvoltarea producției agricole și industriale; după 1930 s-a practicat autarhia.

În **plan socio-profesional**, statul a fost organizat după principiile corporatismului, în 1927 au fost instituite corporațiile.

În **plan religios**, statul italian a încheiat **Acordul de la Lateran (1929)**, prin care papa devenea suveranul statului Vatican iar catolicismul religia oficială a Italiei.

Politica externă a fost una de tip agresiv și expansionistă. În **1935, Italia ataca și cucereste (1936) Abisinia**, iar în **1939 cucereste Albania**. Mussolini intenționa să transforme Mediterana într-un lac italian.

În **1940** declară război Marii Britanii și Franței, bucurându-se și de sprijinul partenerului său fidel, Adolf Hitler. În **1943**, în contextul invaziei aliaților în Sicilia, Mussolini este obligat să demisioneze, este arestat și închis. În **septembrie 1943** este eliberat de parașutiștii germani și conduce un regim fascist renașcut în nordul Italiei (Republica Salo).

În 1945 este prins și împuscat de partizanii antifasciști.

Pietro Badoglio este prim-ministrul Italiei în perioada **1943-1944**, este numit în locul lui Mussolini. A dizolvat Partidul fascist și a direcționat mișcarea italiană în război spre partea aliaților. Până la înființarea formală a Republicii Italia i-au succedat trei premieri interimari.

N A Z I S M U L

Ideologia

Termenul de „nazism” este o prescurtare de la „national-socialism”, ideologie si miscare politica aparute si fondate de Adolf Hitler în Germania interbelica. Ideologia se fundamenteaza pe ideile expuse de Adolf Hitler în „**Mein Kampf**” („**Lupta mea**”), publicata în **1925**.

Ideologia si regimul politic sunt specifice numai **Germaniei hitleriste (1933-1945)**. National-socialismul este o forma de fascism, o subdiviziune a sa, caci toti nazistii sunt fascisti, dar nu toti fascistii sunt nazisti. **Miscarea politica** a fost promovata de **Partidul National-Socialist al Muncitorilor Germani (NSDAP)**.

Trasaturi si caracteristici ideologice:

1. nationalism etnic, inclusiv definitia germanilor drept „rasa stapânitoare” (*Herrenvolk*)
2. rasism, antisemitism
3. anticomunism
4. anticlericism
5. eugenía (=omorârea raselor „sclave” si a celor „parazite” pentru a purifica rasa „stapâna”)
6. „principiul conducatorului” (*Führerprinzip*), conform caruia conducatorul simbolizeaza întruparea miscarii politice si a natiunii.
7. simbolul nazist – zvastica, în sensul acelor de ceasornic.
8. asigurarea „spatiului vital” (*Lebensraum*) pentru „rasa stapânitoare”
9. natiunea este cea mai importanta creatie a unei rase => marile natiuni sunt creatiile unor mari rase.
10. politica economica viza 3 obiective importante:
 - _ eliminarea somajului;
 - _ eliminarea inflatiei devastatoare;
 - _ extinderea productiei de bunuri de larg consum pentru a îmbunatati standardul de viata al claselor de mijloc si de jos.
11. elitismul
12. genocidul (=distrugerea totala si metodică a unui grup etnic sau popor)
13. fanatism, violenta

Hitler considera vinovat pentru problemele economice si sociale ale Germaniei sistemul democratiei parlamentare. Esecul international al Germaniei îl punea pe seama politicianilor corupti si tradatori ai Republicii de la Weimar care au acceptat umilitorul Tratat de la Versailles. Solutia era, în viziunea sa, dictatura unui singur partid, condus de un lider providential care sa supuna natiunea în numele binelui general. Hitler dorea crearea unui Reich de 1000 de ani care sa cuprinda toti germanii si celelalte natiuni de origine germanica. Hitler își justifica expansiunea prin nevoia de a obtine „spatiul vital” pentru rasa ariana.

Regimul politic nazist din Germania

În 1921 Adolf Hitler devine seful NSDAP, iar în 1923 este condamnat pentru „puciul de la berarie” (München). A stat la închisoare 9 luni, timp în care scrie „Mein Kampf”, lucrare pe care o publica în 1925.

Programul nazist promitea alegatorilor pâine, locuri de munca si ordine sociala. A sedus muncitorii, dar si clasele de mijloc – functionari, comercianti, liber-profesionisti.

Alegerile din noiembrie 1932 se caracterizeaza printr-o situatie complexa: stânga era dezbinata iar Hitler era sprijinit financiar de Krupp. În aceste conditii NSDAP câstiga alegerile, devenind cel mai mare grup parlamentar din Reichstag.

La **30 ianuarie 1933** presedintele Hindenburg îl numeste pe Hitler cancelar al Germaniei.

Instalarea regimului totalitar nazist

1. ascensiunea dictatorului 2. ascensiunea partidului unic 3. suspendarea libertatilor

30 ian. 1933 – Hitler devine cancelar

23 mar. 1933 – puteri depline pentru un mandat de 4 ani gratie votului dreptei

19 aug. 1934 – Hitler devine Führer

27 febr. 1933 – incendiarea Reichstagului; arestarea comunistilor si scoaterea în ilegalitate a partidului comunist;

22 iunie 1933 – interzicerea PSD

14 iulie 1933 – dizolvarea partidelor de dreapta; NSDAP singurul partid politic

20 mar. 1933 – înfiintarea primului lagar de concentrare la Dachau;

1 aprilie 1933 – primele masuri antisemite (boicotul magazinelor evreiesti);

2 iunie 1933 – interzicerea sindicatelor

S-a creat un *sistem represiv* format din **SS** (corp de armata), **Gestapo** (politia politica) sub comanda lui **Heinrich Himmler** si **SD** (politia interna a partidului).

Cultura a fost subordonata scopurilor regimului.

Propaganda a fost însarcinata lui Joseph Goebbels (au fost folosite toate mijloacele pentru a convinge populatia de legitimitatea regimului). Circa 8 milioane de tineri au fost înregimentati în organisme militarizate precum *Hitlerjugend* (Tineretul hitlerist). Sindicatelor au fost grupate în Frontul Muncii.

În **viata cotidiana** a fost impus salutul nazist, portul uniformelor brune si negre, zvastica, cultul personalitatii lui Hitler. **Economia** a fost revigorata, s-au construit autostrazi (5600 km), industria armamentului a primit mari comenzi din partea statului, s-a practicat autarhia, s-a încurajat industria chimica iar în 1939 somajul era lichidat.

C O M U N I S M U L

Ideologia

Comunismul se înscrie în **extrema stânga** a esichierului politic si este incompatibil cu orice structuri democratice. Manifesta control asupra justitiei si mass-mediei, monopol asupra puterii si planului politic prin existenta partidului unic – partidul comunist, înlatura liderii de opinii si pluralismul politic.

Din punct de vedere religios, comunismul se declara ateu.

În **planul social**, acesta viza crearea unei societati egalitare, în care toata lumea câstiga la fel si avea acelasi statut social.

În **plan economic**, avem de a face cu o economie opusa celei capitaliste din statele democratice, o economie dirijata, planificata, centralizata.

În ceea ce priveste **proprietatea**, statul era unicul proprietar, nu exista proprietate privata si de asemenea toata lumea muncea la stat si pentru stat.

Regimul politic comunist din URSS

Perioada leninista (1917-1924). În 1917, în Rusia, au avut loc doua revolutii: **prima**, în

februarie/martie, o revoluție liberală, tipică secolului XIX, care a avut drept rezultat proclamarea republicii și caracterizată prin împărțirea puterii între guvernul provizoriu liberal și adunările democratice ale muncitorilor, țăranilor și soldaților (soviete) și cea de-a **doua** revoluție în oct./nov., cunoscută sub numele de „Revoluția bolșevică”, caracterizată prin preluarea și exercitarea brutală a puterii de către guvernul bolșevic condus de Lenin.

***Precizare:** instalarea la putere a comunismului în Rusia s-a realizat pe fondul nemulțumirilor față de administrația imperială, pe fondul crizelor interne (sociale și naționale), prin revoluție și datorită sprijinului maselor (în special al clasei muncitoare).*

Măsurile guvernului bolșevic:

- *decretul asupra păcii* – încheierea unei păci separate cu Germania, la Brest-Litovsk, 1918;
- *decretul asupra pământului* – naționalizarea întregului fond funciar al țării;
- *decretul asupra naționalităților* – dreptul acestora de a-și hotărî singure soarta.

Lenin a instaurat **dictatura proletariatului**, bazată pe **Armata Rosie** și poliția politică **CEKA**.

Parlamentarismul a fost respins; Duma a fost desființată.

În perioada 1918-1920 se desfășoară un **razboi civil** sângeros, caracterizat prin confruntarea dintre „roșii” și „albi” (adeptii vechiului regim), care erau susținuți militar de Antanta. Curând, dictatura proletariatului se transformă în dictatura partidului comunist. Armata Rosie, organizată de Leon Troțki, i-a înfrânt pe „albi” grație și **comunismului de razboi** (amestec de teroare și elan revoluționar).

În această perioadă s-a trecut la suprimarea partidelor politice, lichidarea opozanților, naționalizarea întreprinderilor și rechiziționarea produselor agricole.

După război producția agricolă a Rusiei era inferioară față de 1913. Din acest motiv, Lenin a introdus **NEP** (*New Economic Policy*), un compromis provizoriu între comunism și capitalism – micile întreprinderi erau liberalizate iar micul comerț era restabilit.

La **30 decembrie 1922**, Rusia sovietică adoptă forma republicii federale, luându-și denumirea de Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS).

***Precizare:** regimul bolșevic/comunist nu a fost recunoscut pe plan internațional până în 1922, motiv pentru care Rusia sovietică nu a participat în cadrul Conferinței de Pace de la Paris din 1919-1920; Germania recunoaște Rusia sovietică prin semnarea Tratatului de la Rapallo (16 aprilie 1922), Franța și Marea Britanie recunosc URSS în 1922, la proclamarea sa, SUA recunosc URSS în anii '30.*

Perioada stalinistă (1924-1953). La moartea lui Lenin în 1924, conducerea statului a fost preluată de Stalin care a condus URSS cu o „mână de fier”. Stalin a abandonat NEP în 1928, politica sa fiind bazată pe **industrializare, planificare și colectivizarea pământurilor**.

În **1936** este elaborată și adoptată o nouă constituție, care preciza ca puterea supremă era încredințată organului legislativ bicameral – **Sovietul Suprem** (Sovietul Uniunii și Sovietul Naționalităților), care, teoretic, vota legile și bugetul și alegea Consiliul de Miniștri.

În realitate, Stalin detinea toate frâiele puterii, instrumentele prin care acesta exercita puterea erau **Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS)** și **NKVD** (poliția politică – condusă din 1938 de Beria). Stalin controla procesele politice, epurările, activitatea poliției politice, internările forțate. A înlăturat orice critică și a terorizat populația. Centralizarea s-a materializat prin **primul plan cincinal (1928-1933)**.

Au fost întemeiate lagăre de muncă forțată (gulag). Între 1939-1952 Congresul General al PCUS nu a fost consultat niciodată. La **5 martie 1953** moare Stalin.

Destalinizarea. În 1956, cu ocazia **Congresului al XX-lea al PCUS**, sunt dezvăluite toate atrocitățile și crimele comise de regimul lui Stalin. A fost introdus principiul conducerii colective și s-a încercat un început de descentralizare.

Nikita Hruscirov (1955-1964) a dus o politica bazata pe descentralizare treptata si slabirea partidului. Viziunea sa nu a fost împartasita de alti membri importanti ai PCUS, motiv pentru care a fost înlaturat de la putere în 1964.

Spre deosebire de Hruscirov, **Leonid Brejnev (1964-1982)** a luat masuri pentru restaurarea puterii si a practicilor nomenclaturii iar în plan intern a dus o lupta puternica împotriva dizidentei si a minoritatilor. De altfel, în 1977 a fost adoptata o noua constitutie care prevedea explicit caracterul unitar al URSS. În plan extern a dus o intensa activitate diplomatica pentru extinderea influentei sovietice în lume. Perioada conducerii lui Brejnev a fost una de stagnare economica.

În 1985 la putere vine **Mihail Gorbaciov (1985-1991)**, care introduce un program de reforme de tip *perestroika* (restructurare) si *glasnost* (transparenta). Perestroika a fost aplicata si pentru democratizarea economiei, prin transformarea radicala a metodelor economice si prin acordarea unei largi autonomii întreprinderilor. În 1988 au fost organizate alegeri pentru Congresul Deputatilor Poporului (organul suprem care desemna seful statului). În ciuda reformelor introduse, economia a suferit un continuu proces de degradare, unul din motivele care a generat prabusirea URSS în 1991.

Regimul politic comunist din România

Premise/etape ale instaurarii comunismului. La **6 martie 1945** se instaleaza la putere primul guvern comunist, condus de dr. Petru Groza, din istoria României, datorita interventiei lui Andrei Visinski (trimisul lui Stalin), care l-a fortat pe regele Mihai sa numeasca un guvern procomunist.

La **19 noiembrie 1946** are loc falsificarea alegerilor parlamentare, comunistii atribuindu-si o majoritate covârșitoare în Parlament.

La **30 decembrie 1947**, regele Mihai este fortat sa semneze actul de abdicare si sa paraseasca tara. În consecinta, se proclama **Republica Populara Româna**.

Regimul lui Gh. Gheorgiu Dej (1948-1965).

Dej a fost ales în fruntea PCR în 1945 si a respectat ordinele lui Stalin, impunând modelul sovietic în toate domeniile. În 1948, prin fuziunea prin absorbtie a PSD în PC a rezultat singurul partid politic de pe scena politica româneasca – PMR

Opozantii politici – Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gh. Bratianu s.a. au fost condamnati la închisoare (Sighet, Gherla, Rm. Vâlcea) si/sau la munca fortata în lagare (Canalul Dunare-M. Neagra). **Organele de represiune** au fost Militia si Securitatea, care s-au bucurat si de sprijinul „informatiorilor” civili. **Învatamântul si cultura** au fost obligate prin cenzura, propaganda si distorsionarea realitatii sa sustina regimul comunist.

În anii '60, România a respins **Planul Valev** privind integrarea economica a statelor socialiste membre CAER. Are loc treptat o distantare fata de Moscova si o apropiere fata de China, Iugoslavia si spatiul comunitar.

Regimul lui Nicolae Ceausescu (1965-1989).

Dupa moartea lui Dej conducerea partidului si a tarii îi revine lui Nicolae Ceausescu. Din dorinta expresa a lui Ceausescu, partidul revine la numele initial – Partidul Comunist Român, iar numele oficial al tarii devine Republica Socialista România (prin Constitutia din 1965).

Perioada **1965-1971** este una de destindere interna si de încercari de reforme, este perioada în care s-au întarit relatiile cu Occidentul. România obtine astfel credite cu care își re tehnologizeaza industria.

În perioada **1971-1989** Nicolae Ceausescu a acumulat principalele functii de partid si de stat si pune bazele cultului personalitatii sale, fiind inspirat de modelul din Coreea de Nord si China.

În **1974**, special pentru el, a fost creata functia de presedinte al României. În **1975** România a luat parte la Conferinta pentru Securitate si Cooperare în Europa, care a avut loc la Helsinki. Actiuni de revolta au avut loc în anii **1977** (greva minerilor din Valea Jiului) si **1987** (muncitorii din Brasov se revolta împotriva dictaturii lui Ceausescu). Ca urmare a cultului personalitatii lui Ceausescu si a cenzurii apare fenomenul disidentei – Doina Cornea, Vlad Georgescu, Gh. Ursu, Mircea Dinescu, s.a., persoane care au fost persecutate pentru ideile lor anticomuniste.

Regimul trece printr-o puternica criza de natura economica, datoria externa ajungând la valoarea de 11 mld. \$. Datoria a fost rambursata în perioada **1983-1989**. În consecinta, populatia a fost supusa lipsurilor.

În **martie 1989**, Ceausescu primeste „Scrisoarea celor sase”, prin care i se cerea lui Ceausescu sa renunte la politica dictatoriala.

***Precizare:** Prabusirea regimului comunist în România s-a realizat prin revolutie (evenimentele din 16-22 decembrie 1989) si pe fondul crizei economice, a lipsurilor la care a fost supusa populatia tarii si datorita puternicului cult al personalitatii presedintelui.*

***Concluzii:** În ceea ce priveste evolutia ideologica a României în comunism distingem doua etape – stalinismul (1945-1958/1964) si national-comunismul (1958/1964-1989).*

În ceea ce priveste conducerea tarii distingem de asemenea doua etape – „perioada Dej” (1948-1965) si „perioada Ceausescu” (1965-1989).

În ceea ce priveste legaturile externe ale României în perioada comunista exista trei etape: prima (în timpul lui Dej), când România se izoleaza în raport cu Occidentul si beneficiaza de relatii privilegiate cu statele socialiste, a doua (1965-1980), când România își dezvoltă relatiile cu Occidentul si beneficiaza de credite de pe urma lor si a treia etapa (1980-1989), când relatiile cu Occidentul se „racesc”.

IDEI SI REGIMURI DEMOCRATICE

D E M O C R A T I A

Ideologia

Democratia este forma opusa totalitarismului, este cuprinsa în spectrul politic între extrema dreapta si cea stânga si cuprinde mai multe viziuni politice. Ca si ideologie, democratia se caracterizeaza prin:

- separatia puterilor în stat
- libertatea de exprimare
- garantarea si respectarea drepturilor si libertatilor cetatenesti
- alegeri libere
- pluralism politic
- pluripartidism
- sufragiu universal
- toleranta religioasa
- încurajarea manifestarilor culturale
- libertatea de asociere
- libertatea mass-mediei
- independentă justitiei

-statutul minoritatilor.

În democrație accentul se pune mai degrabă pe institutii și partide politice decât pe persoane. Persoanele ocupă funcții de conducere în statul de drept pentru un mandat limitat de timp și prin voința poporului.

Regimuri politice democratice

A. Regimuri politice parlamentare

Regimul parlamentar se aplică *statului monarhic* și *republicii*.

atribuții și prerogative. Parlamentul poate iniția și desfășura anchete și control asupra activității guvernului. Poate demite guvernul printr-un vot de neîncredere. Dezbate și aprobă tratatele politice și economice cu alte state. Are rol hotărâtor în problemele majore ale dezvoltării interne și externe.

Guvernul răspunde de prestația sa în fața Parlamentului.

Seful statului are atribuții simbolice (ceremoniale) – numește primul ministru; toate deciziile importante sunt luate cu acordul premierului și al guvernului. **Precizare:** În cazul Germaniei, *presedintele nu îl numește pe cancelar (acesta e numit de Parlament)*.

Modele: Marea Britanie, Germania, Italia, Grecia, Portugalia, Austria, Japonia etc.

Regimul politic democratic din Marea Britanie

- monarhie parlamentară (încă din 1689), constituțională (nu are o constituție proprie, se conduce după un ansamblu de legi și după *precedentele faptice*)

- **Parlament bicameral** Camera Comunelor (vot universal, 500 membri, mandat 5 ani)
Camera Lorzilor (membri ereditari, numiți de rege)

– adoptă legile

– votează bugetul de stat

– exercită control asupra executivului (Cabinetul)

- **Primul-ministru** – seful partidului majoritar din Parlament

- **Cabinetul de Miniștri** – împarte inițiativa legislativă cu Parlamentul

- **Monarhul** – poate dizolva Camera Comunelor la propunerea premierului => alegeri anticipate

- Formațiuni politice dominante în perioada postbelică: **Partidul Conservator**

Partidul Laburist

B. Regimuri politice prezidențiale

Seful statului este investit cu conducerea supremă. El deține o poziție privilegiată, având largi atribuții și prerogative: numește guvernul, are inițiativa legislativă, este comandantul suprem al armatei, promulga legile, poate propune dizolvarea parlamentului.

Modele: SUA, Franța, Rusia, Finlanda, Indonezia, Filipine.

Regimul politic democratic din SUA

- **Presedintele** – seful statului și al guvernului

– comandantul forțelor armate

– dirijează politica externă a țării

– ales prin vot universal (indirect) de către membrii unui Colegiu Electoral, aleși la nivelul fiecărui stat

- **Guvernul** – se întrunește o dată pe săptămână (sedințele sunt prezidate de presedinte)

– departamentele (=ministere) execută politica trasată de presedinte

- **Congresul** – organ legislativ bicameral **Senat** (100, 6 ani)

Camera Reprezentanților (435, 2 ani)

- **puterea judecatoreasca _ Curtea Suprema** (judecatori numiti pe viata de catre presedinte)
- **serviciile de securitate si aparare C.I.A.** (Agentia Centrala de Informatii) **F.B.I.** (Biroul Federal de Investigatii)
- **sistemul bipartid Partidul Democrat**
- o mai mare centralizare a statului în materie economica si sociala
- electoratul sau este format din imigranti minoritari, catolici si negri
- **presedinti democrati:** J.F.K., Lyndon B. Johnson, Jimmy Carter, Bill Clinton
- Partidul Republican**
- mai mare descentralizare a statului si liberei initiative private
- presedinti republicani: Richard Nixon, Ronald Reagan, G. Bush, G.W.Bush.

REVENIREA LA DEMOCRATIE IN ROMANIA

Democratia presupune confruntarea libera de idei, de programe, de optiuni politice, dar si schimbari structurale la nivelul societatii, libertatea presei, demolarea mitului „Epocii de aur” si a cultului personalitatii. Întâiul guvern democratic postcomunist a început sa functioneze de la 26 decembrie 1989, fiind condus de Petre Roman. Prin Decretul din 31 decembrie 1989, s-a legiferat înfiintarea partidelor politice.

În perioada urmatoare s-a înregistrat o adevarata „inflatie” de partide politice. Alaturi de partidele istorice (PNTCD, PNL, Partidul Social Democrat din România), au aparut pâna în mai 1990 peste 80 de partide. Un moment controversat a fost transformarea FSN în partid politic, la 6 februarie 1990. Presedintele FSN a fost desemnat Petre Roman.

Alegerile parlamentare din 20 mai 1990 s-au încheiat cu victoria FSN (66% voturi) si a candidatului sau la presedintie, Ion Iliescu (85% din voturi). În zilele de 13-15 iunie s-au înregistrat evenimente violente, ca urmare a atacarii unor institutii publice (Televiziunea, Ministerul de Interne) de catre grupuri de manifestanti si a riposteii violente a minerilor veniti din Valea Jiului în apararea puterii; ei au evacuat Piata Universitatii, au devastat sediile PNTCD si PNL, precum si pe cele ale unor ziare, au molestat numerosi cetateni.

CONSTITUTIA SI INSTITUTIILE ROMÂNIEI POSTDECEMBRISTE

În urma alegerilor din 1990, cele doua camere ale Parlamentului au avut, ca principala sarcina, redactarea legii fundamentale pe care sa se bazeze regimul democratic. Adoptata de Parlament la 21 noiembrie 1991 si aprobata apoi de catre popor prin referendum la 8 decembrie 1991 (73% pentru),

Constitutia cuprinde principiile de organizare ale statului si asigura buna functionare a institutiilor acestuia. Potrivit Constitutiei, autoritatile publice ale statului român sunt: parlamentul, presedintele României, guvernul, administratia publica si autoritatea judecatoreasca. Sunt garantate separatia puterilor în stat, proprietatea privata, respectarea drepturilor omului (libertatea de gândire, de constiinta, de expresie).

Parlamentul României este organul reprezentativ al poporului român si unica autoritate legiuitoare a tarii (art.58). El adopta legi constitutionale, legi organice si legi ordinare (art.72). Parlamentul este alcatuit din Camera Deputatilor si Senat, ai caror membri sunt alesi prin vot universal, egal, direct, secret si liber exprimat, pentru un mandat de 4 ani. Exercita control asupra guvernului, are drept de interpelare si de ancheta.

Presedintele României reprezinta statul român si este garantul independentei nationale, al

unitatii si integritatii teritoriale a tarii. El vegheaza la respectarea constitutiei si la buna functionare a institutiilor statului. În acest scop, presedintele exercita functia de mediere între puterile statului, precum si între stat si societate.

Mandatul presedintelui este de 4 ani, iar începând cu alegerile prezidentiale din 2004, de 5 ani. Are dreptul la maxim doua mandate. El numeste pe primul-ministru, poate sa dizolve Parlamentul, este Comandantul fortelor armate, promulga legile etc.

Guvernul asigura realizarea politicii interne si externe a statului român. Este alcatuit din primul-ministru, ministri si alti membri stabiliti prin lege organica. Guvernul este responsabil în fata Parlamentului.

Curtea Constitutionala este unica autoritate de jurisdictie fata de orice alta autoritate publica, se pronunta asupra constitutionalitatii legilor, deciziile sale fiind obligatorii.

Administratia publica cuprinde autoritatile publice centrale aflate în subordinea guvernului, precum si autoritatile publice locale la nivelul judetelor, oraselor si comunelor. Guvernul numeste câte un prefect în fiecare judet si în municipiul Bucuresti care vegheaza asupra respectarii legalitatii hotarârilor adoptate.

Autoritatile judecatoresti. Justitia se realizeaza prin Curtea Suprema de Justitie si prin celelalte instante judecatoresti. Judecatorii sunt independenti si se supun numai legii.

Avocatul poporului este numit de Senat, pe o durata de 4 ani, si vegheaza asupra respectarii drepturilor si a libertatilor cetatenilor.